

Ольга Лілік

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ТИПИ МЕТАФОР У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СТУСА

DOI: 10.5281/zenodo.5207536

© О. Лілік, 2021. CC BY 4.0

Метою статті є дослідження особливостей функціонування різних семантико-стилістичних типів метафор у поетичній творчості Василя Стуса.

Вибір **методології дослідження** зумовлений міждисциплінарним характером проблеми й філософічністю поезій Василя Стуса. У процесі наукового пошуку використано низку методів наукового дослідження на основі принципів доцільності й взаємодоповнення, що дало змогу отримати максимально повне уявлення про особливості функціонування семантико-стилістичних типів метафор у поетичній творчості Василя Стуса. Зокрема для виокремлення метафор у текстах ліричних творів і з'ясування їхньої суті використано метод структурного аналізу, з метою прочитання поезій мовою сучасної літературознавчої і мовознавчої наук застосовано метод герменевтики, а порівняльно-зіставний метод задіяно для порівняння особливостей функціонування семантико-стилістичних метафор у різних поезіях Василя Стуса.

Новизна роботи полягає в тому, що вперше зроблено спробу схарактеризувати семантико-стилістичні типи метафор у поетичній творчості Василя Стуса.

Висновки. Відповідно до семантико-стилістичної класифікації метафор були схарактеризовані особливості функціонування метафор-оживлення, метафор-опредмечування, метафор-синестезії в поетичній творчості Василя Стуса. Аналіз поезій засвідчив, що більшість складають метафори-оживлення, серед яких переважає антропоморфізація, до метафори-опредмечування митець звертається спорадично. Метафори-синестезії, що створені на психо-фізіологічній основі, репрезентують у поезіях Василя Стуса гру-синтез різних значень перцептивної семантики – дактильної, зорової, одоративної, смакової, слухової. Аналіз поезій дає підстави для висновку, що Василь Стус послуговується переважно індивідуально-авторськими метафорами, ознаками яких є суб'єктивність, асистемність, унікальність, одноразовість вживання, новизна.

Ключові слова: лірика, поезії, семантико-стилістична класифікація, антропоморфізація, метафора-синестезія, метафора-оживлення, метафора-опредмечування.

Проаналізувавши художньо-стильові особливості лірики Василя Стуса, літературознавець Михайлина Коцюбинська зацентрувала на поліваріантності його художніх текстів, реалізації в них принципів палімпсестності, самототожності й цілісності, а також на герметизмі, поетичній сконденсованості й екзистенційності світовідчуття автора¹. Ці ознаки стали ключем для дослідження ідейно-тематичних та філософських аспектів поетичної творчості поета сучасними літературознавцями, з-поміж яких Д. Стус, Ю. Бедрик, О. Росінська, О. Рарицький. Значну увагу дослідники приділили й мові поезії Василя Стуса, зокрема: А. Бон-

¹ Коцюбинська М. Василь Стус у контексті сьогоднішньої культурної ситуації. *Слово і час*. Київ, 1998. № 6. С. 17–28.

даренко розглянула значення і функції експресем його поетичної мови², О. Радомська звернулася до мовного аспекту творчості поета, здійснивши спробу аналізу неологізмів³, об'єктом дослідження Д. Данильчука став поетичний синтаксис В. Стуса в аспекті художньої комунікації⁴, а Л. Марчук – стилістичні синоніми як виразники експресії в епістолярії Василя Стуса⁵. Окрім того, було укладено «Словник поетичної мови Василя Стуса»⁶, у якому подано лексичне значення тих слів, що набули значення поетизмів – слів особливого естетичного змісту, що сприяють формуванню мистецького стилю автора і реалізації художньо-ідейного змісту.

Водночас варто констатувати, що зазначені дослідження лежать у площині мовознавства й фактично не зачіпають проблеми поетики художніх творів митця, яка перебуває на перехресті літературознавства й мовознавства, пов'язана з критичною рецепцією поетичного доробку Василя Стуса. Зазначимо, що міждисциплінарні дослідження (на межі лінгвістики та літературознавства) на сучасному етапі набувають особливої значущості, оскільки створюють єдине поле вивчення лексики, семантики, поетики, стилістики, мови художнього твору. У цьому контексті, на нашу думку, особливої уваги заслуговує метафоричність поетичного світу Василя Стуса, оскільки митця почасти називають поетом метафори, зокрема О. Тарнавський зазначає, що «це не та традиційна метафора, що в її закладенні порівняння чи зіставлення, щоб збагатити образність; це радше ота похідна, що – як у математиці функція – створює нове явище, новий світ»⁷. Варто наголошити, що до питання функціонування метафори в поезіях обраної персоналії зверталися В. Олексенко⁸, Т. Святошенко⁹ та інші науковці, проте новизна запропонованого дослідження полягає в спробі дослідити метафоричність поетичної спадщини Василя Стуса на основі семантико-стилістичної класифікації метафор, відповідно до якої виокремлюють метафору-оживлення, метафору-определення, метафору-синестезію¹⁰.

Аналіз поетичної спадщини митця дав підстави для висновку, що в ній преважують метафори-оживлення. Вони вирізняються новизною й несподіваністю, серед способів їх творення найбільш популярним є антропометафоризація, завдяки якій предмети, явища дійсності та абстрактні поняття набувають рис людини. Насамперед, вони містять ключові слова, які постають як назви активних дій людини (брести, бігти, наздоганяти, танцювати, ткати, ходити, брати, мандрувати, грати), наприклад: «свічадо спить» (с. 67), «сон пішов у танок» (с. 72), «смерть мене в похід візьме» (с. 53), «сон пройшов» (с. 88), «ніч протовпиться» (с. 143), «смерть ввійшла» (с. 155), «півники, півонії, жоржини, що заберуть очі і не повернуть» (с. 91), «на ліктях підвелась зоря, мов породілля» (с. 171), «благодать така ясна лягла мені на душу» (с. 202)¹¹.

² Бондаренко А.І. Поетична мова В. Стуса (експресемі емотивного змісту): автореф. ...канд. філол. наук / НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 1996. 21 с.

³ Радомська О. Мова як мистецтво. Неологізми в творчості Василя Стуса. *Українська мова та література*. 2002. № 15. С. 15–17.

⁴ Данильчук Д.В. Поетичний синтаксис Василя Стуса в аспекті художньої комунікації: автореф. ...канд. філол. наук / Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2006. 20 с.

⁵ Марчук Л. Стилістичні синоніми як виразники експресії в епістолярії Василя Стуса. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору: наук. зб.* Донецьк: Вид-во Донецького нац. ун-ту, 2001. Вип. 6. С. 114–120.

⁶ Оліфіренко Л.В. Словник поетичної мови Василя Стуса. Рідковживані слова та індивідуально-авторські новотвори. Київ: Абрис, 2003. 90 с.

⁷ Тарнавський О. Знайомство з поетом Василем Стусом. *Альманах УНС. Джерзі Ситі*, 1983. С. 136.

⁸ Олексенко В.П. Метафоричні конструкції Василя Стуса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Київ, 2017. № 31. Т. 1. С. 70–76.

⁹ Святошенко Т. Метафоричні образи в поезіях Василя Стуса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Київ, 2017 № 31. Т. 1. С. 70–75.

¹⁰ Єщенко Т. Семантико-стилістичні типи метафор: теоретичний аспект. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Донецьк, 2010. С. 224–239.

¹¹ Стус В.С. Вибрані твори. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 352 с. Надалі цитуємо тексти творів Василя Стуса за цим виданням.

Значну за обсягом групу становлять антропометафори, які характеризують психофізіологічні процеси/стани особистості (вони створені на основі лексем боліти, вірити, дихати, думати, дрімати, кричати, спати, сивіти, сміятися, плакати), як-от: «задумалася свічка» (с. 36), «сніг хоче спати» (с. 96), «сонце божжеволіє» (с. 234), «сміється дорога» (с. 156), «затужить по тобі зима» (с. 278), «збожжеволілі антени» (с. 299), «задумалася свічка» (с. 112), «море хвилюється» (с. 67), «немовлятко й те обіцяє стати нашим катом» (с. 98), «минуле вабить вороття» (с. 213).

Варто зазначити, що для більшості таких метафор характерна експресивність: «церква святої Ірини криком кричить із імлі» (с. 71), «дух мій скорчився – і корчма кричить» (с. 78), «тополя ламле руки – / їй сил нема – піврати тіло в лет...» (с. 126), «Ти вже не згинеш, ти двожилава, земля, рабована віками, і не скарать тебе душителям сибірами і соловками» (с. 72). В основному зазначені метафори мають розгорнутий характер, створюючи в уяві читача цілу картину.

Окрему групу складають антропометафори, ключовими словами яких є маски-типажі, що образно характеризують людей, тварин, рослинний світ, явища природи. Наприклад, у поетичній спадщині Василя Стуса натрапляємо на метафори, утворені через найменування реальних осіб – українських письменників, науковців, історичних діячів (Шевченко, Сковорода, Максимович, Довженко, Борзнянський, Петлюра). Зокрема, згідно з дослідженням А. Лупол, найчастіше (14 разів) згадується Тарас Шевченко в контексті використання номінацій Тарас (8), Шевченко (3), присвійного прикметника Тарасів («Тарасові провісні птиці – слова шугають над Дніпром» (с. 73))¹². Подекуди митець використовує метафоричні ряди однорідних метафор-власних назв, наприклад: «Хай прийдуть в гості Леся Українка, / Франко, Шевченко і Сковорода» (с. 72); «в золотій соломі, пригашеній сутемрявою, яйця заблуклої казкової несучки. Зеро, Вишня і Сковорода» (с. 224). Окрім того, знаходимо й метафори, репрезентовані через іменування героїв української літератури, наприклад образ Мавки чи проклятого Марка.

Звертається Василь Стус і до метафор, утворених на основі іменувань постатей світового культурно-історичного кола (Гете, Бетховен, Шекспір) та літературних героїв (Фауст, Йорик). Найчастотнішими є такі одиниці: Гете (5) та його літературні персонажі (Мефістофель, Фауст – по 5 уживань), Бетховен (5), Шекспір (2) та персонажі його творів (Йорик – 7 уживань, зокрема 6 разів в одному вірші, Гамлет – 2)¹³. Часто митець творить метафори на основі імені Ісуса Христа, яке може набувати значення «праведник» («Між клятих паливод, іуд і христів / Прожив я сімнадцять без малого днів» (с. 171)). У фрагменті «Ведмідь упав, немов Ісус Христос, / із високості, і, долину вкривши, / як шовк легкою вовною узвишся – / голічеревий по калюжах повз» (с. 179) низькі хмари, що вилилися дощем на землю, метафорично репрезентовані в тексті в образі ведмеда, який порівнюється з Христом.

Зоометафори і ботанометафори трапляються в поезіях Василя Стуса децю рідше. З цього приводу Т. Єщенко зазначає, що уподібнення тваринам було (є) онтологічною основою світогляду як первісної, так і сучасної людини. Мовно-естетичне сприймання і змалювання навколишньої дійсності мовцями через тваринну семантику допомагає зрозуміти сенс людського буття, зробити наочними і сенсорно пізнаваними свої ідеї, відчутти гармонію космосу, в якому всесвітлюди-тварини-рослини становлять його неподільну єдність¹⁴. Зокрема, знаходимо такі приклади в поетичних текстах: «горить сосна – червоно-чорна грива над лісом висить» (с. 92) (образ вогню подано через образ кінської гриви), «слова шугають над Дніпром» (с. 73) **Ошибка! Источник ссылки не найден.** (асоціації з образами птахів); «бездоння лащить-ся» (с. 154) **Ошибка! Источник ссылки**

¹² Лупол А.В. Онімний простір у поезії Василя Стуса: дис. канд. філ. наук: 10.02.01 / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2011. С. 75.

¹³ Лупол А.В. Онімний простір... С. 78.

¹⁴ Єщенко Т. Семантико-стилістичні типи... С. 224–239.

не найден, «море не може спати» (с. 116), «очі виловлюють» (с. 93), «росте твоя тюрма» (с. 204).

Частіше трапляється химерометафоризація, для якої притаманна інтегрованість ознак, притаманних людині, тварині, рослині, рибі, птахові тощо. Завдяки такій метафорі Василь Стус розвинув пошук нових відтінків, слів емоційно-психологічного змісту, знаків-символів. Так, образ дороги стає символом життя, нездоланності: «Та відчайдушно пролягла дорога несамовитих» (с. 69), «Вглядаюся в осінні стерні – куди ти біжиш, дорого?» (с. 117). Окрім того, натрапляємо й на інші приклади химерометафоризації, наприклад: «стогне вікно» (с. 49), «глипає оком в'язниця, наче сова із тіьми» (с. 70), «сто років як сконала Січ» (с. 71), «ніч протовпиться ... по кімнаті, по стінах шастає. ... мовчить, і мовчить» (с. 99), «сонце відтремтіло» (с. 163), «кільчиться трава» (с. 191), «гомін бреде» (с. 205), «місяць стоїть» (с. 211), «світ весь витих, витух, відпалав, не вгамувавши вікової спраги» (с. 221), «тікає ніч» (с. 227), «Їх вітер скоро осідла, І довгі поводи напне, І пустить чвалом. Зустрічать до себе сонце в гості» (с. 267), «горобці виспівують» (с. 290).

Деякі метафори побудовані на основі фразеологізмів (наприклад, *ложем Прокруста* названо відсутність вибору, при цьому використано іронічне означення: «В демократичнім ложі Прокруста стогін» (с. 88)) або образів міфології Харон («слідчий на допиті»), харони («санітари»). Характерним для Стусової поезії є вживання міфонімів античного кола, пов'язаних зі світом мертвих (*Стікс, Лета, Орфей, Еврідіка, Тартар*).

Отже, аналіз поетичної спадщини Василя Стуса дав підстави для висновку, що антропоморфізація як тип метафоризації складає найбільшу групу серед метафор-оживлення в його творах. Очевидно, це пов'язано з тим, що поети більш схильні переносити до сфери неживого людські дії, ніж тваринні чи рослинні.

Окрім метафори-оживлення, Василь Стус звертається й до метафори-опредмечування, суть якої полягає в перенесенні ознак з неживого на живе, з неживого на неживе. З одного боку, Василь Стус таким шляхом прагне передати власні почуття й емоції («нещастя й радощі мої – весняні ручаї» (с. 76), «розум сперттий, як спирт, горить» (с. 145)). З іншого боку, поет прагне відобразити красу навколишньої природи («світання зайнялося» (с. 56), «бринів поранок» (с. 99), «синь небесна до тебе прихилиється облесна» (с. 142), «легкі хмарки на порцеляновому виснуть небі» (с. 53), «жовкнуть у вікні ліхтарі» (с. 86), «просвітле небо аж кипить» (с. 84)) або ж абсурдність навколишнього світу, апокаліптичність ситуації («світ весь витих, витух, відпалав» (с. 141), «дитинство загубилось серед дня» (с. 113), «небо аж кипить, просвітле – аж кипить» (с. 181), «вгорі кипить сонце – угорі!» (с. 221), «твердь земна трухлявіє» (с. 75), «порідшала земна тужава твердь» (с. 54)).

Василь Стус творить метафори-опредмечування і на основі власних назв, зокрема часто вживаються в його поезіях оніми Україна / *Вкраїна* (94), а також Київ (30), Дніпро (40), котрі виступають маркерами, репрезентантами України¹⁵. Зазначені лексеми позначають найважливіші для ліричного героя локуси українського топосу. Окрім того, варто назвати ті об'єкти, які автор згадує найчастіше, наприклад: *Софія* у значенні Софіївського собору (15 уживань); *Хрещатик*, що репрезентує Київ («шарий шамотить Хре[шч]атик кішлиться» (с. 95)). Серед російських топонімів поширеним є *Колима* (11) й *Сибір* (12), проте поет звертається й до інших об'єктів: «Москва, гора Ведмежа, Кем / і Попів острів – шлях / за ґратами за ґратами, / розбухлий на сльозах. / І знову В'ятка, Котлас, Усть- / Вим, далі – до Чиб'ю. ... / Москва – Чиб'ю, Москва – Чиб'ю, / печорський концентрак / споруджує нову добу / на крові і кістках» (с. 225). Практично в усіх Стусових контекстах *Голгота / Голгофа* (12 повторів) постає не як назва місця страсти Ісуса, а в переносному значенні – як символ страждань та смерті в ім'я високої мети. Зазначимо, що модифіковані значення метафор-опредмечування, які

¹⁵ Дупол А.В. Онімний простір... С. 81.

створять на основі власних назв, ґрунтуються на розвитку традиційної семантики оніма, інтерпретованої через призму авторських переживань і життєвого досвіду.

Частина метафор-опредмечувань побудована на релігійних онімах: у поетичних текстах Василя Стуса представлені язичницькі слов'янські міфоніми (*Волос, Ярило, Дажбог, Сварог, Стрибог, Лель*), а також образи зі сфери буддизму, індуїзму та зороастризму, які набувають метафоричного значення («*Осточортіє триглавий Бог Шива, Будда і синя птиця*» (с. 314) й виступають знаком екзотичної, далекої і якоїсь «несправжньої» релігії).

Отже, метафори-опредмечування є менш поширеними в поетичних творах Василя Стуса, ніж метафори-оживлення. З'ясовано, що метафори-опредмечування в поезіях митця характеризуються образно-художньою парадигмою, яка побудована не на національно-традиційних образах, а на власне авторських, що ґрунтуються на відкритті новітніх, потенційно-прихованих значень.

Варто зазначити, що Василь Стус звертається і до метафори-синестезії, сутність якої полягає в тому, що «враження або образи, які мають емоційний знак, тобто справляють на нас емоційний вплив, мають тенденцію до об'єднання між собою, незважаючи на відсутність схожості, суміжності між цими образами. Отже, утворюється комбінований витвір уяви, в основі якого лежить почуття або емоційний знак, що об'єднує різнорідні елементи»¹⁶. Зазначений вид метафор впливає із природно-біологічної властивості людини одночасно переживати враження, одержані від кількох органів чуття, наприклад, сприймання кольору або світла через звуки й навіпаки.

У поезіях Василя Стуса синестезія постає як суб'єктивне переживання: різноманітні емоції і стани репрезентовані через кольори, наприклад: «*білий світ – без кольору і звуку*» (с. 124), «*біла потойбічність*» (с. 84), «*чорне сонце*» (с. 209), «*на чорному папері білі літери*» (с. 214), «*біла стужа*» (с. 65), «*червона тінь каліни*» (с. 73), «*на чорних водах*» (с. 83). Прикметникові метафори, що містять значення кольору, побудовані на зорових відчуттях, тому вони легко виділяються семантично, бо в реальній дійсності ця якість предметів має точне значення й пізнається винятково за допомогою зору, а не в комплексі органів чуття.

Проведений аналіз поезій Василя Стуса дав підстави для висновку, що метафори-синестезії творяться також на основі зорових+слухових аспектів («*у сивій завірюсі голосінь ...*» (с. 74)); слухові метафори можуть ґрунтуватися на слухових+ментальних асоціаціях («*самоти згорьовані хорали*» (с. 92), «*я магма магми, голос болю*» (с. 321), «*перегуки і гамори грайливі все хлопують об шиби, мов прибій*» (с. 141), «*повінь зринула І ліс заворожила*» (с. 131), «*А голоси протобажань лиш горло перетнуть, покрають серце без ножа і мовчки одійдуть*» (с. 169), «*бринів поранок*» (с. 49)); одоративні+зорові («*осліпле листя відчувало яр і палене збігало до потоку*» (с. 313), «*сухе проміння пахло сірником*» (с. 129)).

Можемо дійти висновку, що метафора-синестезія сприяє розкриттю думок та почуттів автора, підсилює емоційно-оцінне забарвлення мови. Василь Стус творить зазначені метафори двома способами: шляхом переосмислення, збагачення, доповнення, розширення традиційних образів, а також в оказіональний спосіб. Завдяки метафорам-синестезіям поетичні твори Василя Стуса стають експресивно наснаженими, унаслідок чого предмети втрачають звичні обриси, набуваючи нових ознак, а традиційні явища постають у незвичайних контекстах.

Отже, відповідно до семантико-стилістичної класифікації метафор було схарактеризовано особливості функціонування метафор-оживлення, метафор-опредмечування, метафор-синестезій у поетичній творчості Василя Стуса. Аналіз поезій засвідчив, що більшість складають метафори-оживлення, серед яких переважає антропоморфізація, до метафори-опредмечування митець звертається спорадично. Метафори-синестезії, що створені на психо-фізіологічній основі, репрезентують у поезіях Василя Стуса гру-синтез різних значень перцептивної се-

¹⁶ Блинов И. К вопросу о синестезии в поэзии русских поэтов-символистов. *Всесоюзная школа молодых ученых и специалистов «Свет и музыка»*. Казань, 1979. С. 145–146.

мантики – дактильної, зорової, одоративної, смакової, слухової. Аналіз поезій дає підстави для висновку, що Василь Стус послуговується переважно індивідуально-авторськими метафорами, ознаками яких є суб'єктивність, асистемність, унікальність, одноразовість вживання, новизна.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в аналізі особливостей функціонування фольклорних і архетипних метафор у творчості Василя Стуса, а також порівняльно-зіставних студіях фігуральності поезій митця з іншими поетами-шістдесятниками.

References

Bondarenko, A. (1996). Poetychna mova V. Stusa (ekspresyemiy emotyvnoho zmistu) [Poetic language of V. Stus (expressions of emotional content)]: avtoref. ...kand. filol. nauk: 10.02.01 / NAN Ukrainy, In-t ukr. movy. Kyiv, Ukraine.

Danylchuk, D. V. (2006). Poetychniy syntaksy Vasylya Stusa v aspekti khudozhnoi komunikatsii [Poetic syntax of Vasyl Stus in the aspect of artistic communication]: avtoref. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. Kyiv, Ukraine.

Yeshchenko, T. (2010). Semantiko-stylistychni typy metafor: teoretychniy aspekt [Semantic and stylistic types of metaphors: theoretical aspect]. *Donetskiy visnyk Naukovoho tovarystva im. Shevchenka – Donetsk Bulletin of the Shevchenko Scientific Society*.

Kotsiubynska, M. (1998). Vasyl Stus u konteksti sohodnishnoi kulturnoi sytuatsii [Vasyl Stus in the context of today's cultural situation]. *Slovo i chas – Word and Time*.

Lupol, A. V. (2011). Onimnyi prostir u poezii Vasylya Stusa [Onym space in the poetry of Vasyl Stus]: dys. kand. filol. nauk: 10.02.01 / Odeskiy natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova. Odesa, Ukraine.

Marchuk, L. (2001). Stylistychni synonimy yak vyraznyky ekspresii v epistolarii Vasylya Stusa [Stylistic synonyms as expressions of expression in the epistolary of Vasyl Stus]. *Aktualni problemy ukrainskoi literatury i folkloru: nauk. zb. – Current issues of Ukrainian literature and folklore: a scientific collection*. Donetsk, Ukraine.

Oleksenko, V. P. (2017). Metaforychni konstrukty Vasylya Stusa [Metaphorical constructs of Vasyl Stus]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanities University*.

Olifirenko, L. (2003). Slovyk poetychnoi movy Vasylya Stusa. Ridkovzhyvani slova ta individualno-avtorski novotvory [Dictionary of poetic language by Vasyl Stus. Rare words and individual author's innovations]. Kyiv, Ukraine.

Radomska, O. (2002). Mova yak mystetstvo. Neolohizmy v tvorchosti Vasylya Stusa [Language as art. Neologisms in the works of Vasyl Stus]. *Ukrainska mova ta literatura – Ukrainian language and literature*.

Лілік Ольга Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови і літератури Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна).

Lilik Olha O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Literature, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (53, Hetmana Polubotka Street, Chernihiv, 14013, Ukraine).

E-mail: lilik8383@ukr.net

SEMANTIC AND STYLISTIC TYPES OF METAPHORS IN THE POETIC CREATIVITY OF VASYL STUS

The purpose of the article is to study the peculiarities of the functioning of different semantic and stylistic types of metaphors in the poetic heritage of Vasyl Stus.

The choice of **research methodology** is caused by the interdisciplinary nature of the issue and the philosophical essence of Vasyl Stus poetry. In the process of scientific research a number of methods of linguistic and literary research based on the principles of expediency and complementarity were used, which allowed to get the most complete idea of the functioning of semantic and stylistic types of metaphors in the poetic creativity of Vasyl Stus. In particular, structural analysis was used to distinguish metaphors in the texts of lyrical works and clarify their essence, the method of hermeneutics was used to read poetry in the language of modern literary and linguistic sciences, and comparative analysis was used to compare the functioning of semantic and stylistic metaphors in different poems.

The novelty of the study is that for the first time an attempt to characterize the semantic and stylistic types of metaphors in the poetic work of Vasyl Stus was made.

Conclusions. According to the semantic-stylistic classification of metaphors, the peculiarities of the functioning of metaphors-revival, metaphors-objectification, metaphor-synesthesia in the poetic works of Vasyl Stus were characterized. The analysis of the poems showed that the majority are metaphors-revival, among which anthropomorphization prevails, the artist turns to the metaphor-objectification sporadically. Metaphors-synesthesias, created on a psycho-physiological basis, represent in Vasyl Stus's poems a game-synthesis of different meanings of perceptual semantics – dactyl, visual, odorative, taste, auditory. The analysis of the poems gives grounds to conclude that Vasyl Stus uses mainly individual-author metaphors, the signs of which are subjectivity, systemicity, uniqueness, one-time use, novelty.

Key words: lyrics, poetry, semantic-stylistic classification, anthropomorphization, metaphor-synesthesia, metaphor-revival, metaphor-objectification.

Дата подання: 12 липня 2021 р.

Дата затвердження до друку: 20 липня 2021 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Лілік, О. Семантико-стилістичні типи метафор у поетичній творчості Василя Стуса. *Сіверянський літопис*. 2021. № 4. С. 138–144. DOI: 10.5281/zenodo.520-7536.

Цитування за стандартом APA

Lilik, O. (2021). Semantyko-stylistychni typy metafor u poetychnii tvorchosti Vasyliia Stusa [Semantic and stylistic types of metaphors in the poetic creativity of Vasyl Stus]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 4, P. 138–144. DOI: 10.5281/zenodo.5207536.

